

ORAIN EUN URTE:
TOLEDOKO III garren KONTZILIOA (589)
EUSKERAZ

Urteurrenik urteurren dabil gaurko mundua. Guzurra dirudian arren, olantxe da. Itxuraz, beti aurrera begira, gero obcaren billa dabillan gaurko gizarteak egundo begitu ete dau atzera gaur beste?

Oraintsuko oiturea dalakoan nago, eta alde batetik berezko joerea dala esan geinke. Bear bada, antziñako gauzen eta jazoreen aldiai begitalditxoak egitea, mendian gora tipi tapa oiñez doan mendigoizalea atzean itxi dauan bide-arloari begira gelditu oi dan lez, arnasa artu eta atsedeen-alditxo bat egiteko, edo ta indar barriak aterata, gorengo erpiñera joaten gogozago ekiteko.

Beti aurrera eta etorkizunera begira egotea be ez dago arrisku barik. Ames utsean gelditzeko arriskua dago or, oiña non ipiñi ez dakigula. Gizarteak on dau noizik bein lengo aldietara begituta, lenagoko jazoerak aztertu eta auznartuz, lengo okerrak zuzendu eta aurrerantzako bide zuzenagoak aurkitzen alegintzeko. Geroak zer ekarriko dauan gatx da igarten, eta gauza jakiña da begiaurreko jazoera eta auziak, borbor irakiten dagozanean, ez dirala argi ikusten, ur eragin eta irakiñetako barrua ondo ikusten ez dan lez. Askotan egia baiño ez da zera: atzeak erakusten deusala aurreari zelan dantzatu.

Or dogu gainean, laster etorteko, Ameriketean lurralde luze zabalak aurkitu eta mundu osoak alkar ezagutzeko crea izan

ebaneko jazoera andi ain garrantzitsuaren bosteungarren urtea, bosgarren mende-urrena. Oraintxeganik, zer esanik eta zer azterturik emoten dautse idazleai eta leneko gauzen aztertzaileai. Urrago dogu, aurten asi da Frantziako Iraultza andia jazo zanco bigarren eun-urtea. Banaka batzuk ekin deutse, Hitler jaio zane-rik eungarren urtea dala-ta, gomuta oneko ez den gizon orren gogoratu eta aren izena eta gomutea biztu eta goratu guraz.

Eta or etorri jakuz beste batzuk urrunagoko eta antziñago-ko urteak gogora ekarten Toledo aldetik. Aurten ei dira milla ta lareun urte, Toledoko Irugarren Kontzilioa ospatu zanetik. Es-paña menderatuta euken errege gotarrak (bizigodoak), Kontzi-lio orretan itxi eta ukatu eben Arriotarren alderdia eta katoli-koen sinismena artu. Orduan sortua ei da Españaiko fede-batasuna. Lanean ei diardue batzordeak eta ainbat jakitunek aldi atako erlejiño erea aztertu eta argitu, eta olan urteurren ori os-patzeko.

Eta emen gatoz geu be. Orain eun urte Kontzilio orren goraberan agertu zan liburu andi eta txukun baten barri emo-ten. Liburu orretan Toledoko Kontzilio orren erabagiak eta egiñak euskeraz be agertu ziran, latiniaren urrengo beste bost iz-kuntzen aurretik.

Godok España aldetik

Orain amabost amasei mendetako jazokunak dira orduan European jazo, eta ordukoa lango eraikerarik ez dau munduak inoz ikusi, edo beintzat ez da gogoratzen. Erromak menderatu-rik eukan ia orduko mundu ezagun guztia. Baiña erreño ain za-balari aspalditik ebilkiozan Iparraldeko erri gazte eta burrukalari batzuk erromarren mugak ausi eta barrura sartu guraz bultza ta bultza. Geiegi ugaldu ziralako edo, goseak, bizi-bearrak edo lur barriak aurkitu gureak eraginda ebiltzan. Luzaroan irauñ eban Erromak atzerri urruneko arci atzera eragiten, edo eurakaz al-kartasunak eta egiuneak egiñez gauzak konpontzen. Baiña Erro-mak bere indarrak zabalduegi eukazalako eta askotan agintariei edo errege-izan naiñ artean burrukak sortu ziralako, ez ziran gauza izan gaiñera etorken erasoari eta urioleari eusteko, eta

atzeritar bildurgarri areik, jatorri bateko edo bestekoak, dana aurrean eroan eban, su ta gar leku guztietan euren legea eta agintaritza ipinten ebela. Euren arteko zein indartsuen eta aginteko eta gudarako burutsuen, axe artzen eban euren agintari eta erregetzat. Euretariako bat, Atila, *Jainkoaren Zigorra* eritxona, Erromako ateetaraino eldu zan. Aita Santuak, Leon Andiak bidera urtenda, bere itzaltasun agurgarriaz beste barik atzera cargin cutson.

España aldean sartu ziranak

Bandalotarrak, suebotarrak eta godoak (bisigodoak) eldu ziran España lurraldeetara. Beste guztiak lez, onek be *Barbaroak* ziralakotzat dagoz. Baiño ez deutsagu jaramonik larregi egin bear orri. Erromatarrentzat eta Greziakoentzat euren izkuntzakoak ez ziranak Barbaroi ziran. Guk, *erdaldunak* esatea lez. Ez ekarren eskola esatekorik: baiña ez ziran basagizonak be. Bestela ez eutsen besteai euren agintaritza ezarriko. Euron artean godoak kristiñau eginik etozen. lenengoz Grezia aldera agertuak ziran, eta andik batzuk, kristiñau egin ondoren, sartalderantza etorriak, eta orixe esan nai *Visigo* izenak, sartaldeko eta mendebaleko godoak. Besteak kristiñautu bakoak zirean. Sueboak, orraitio, bosgarren mendean kristiñautasuna artu eban katolikoen artean sartuta, batez be Martin Dumioko gotzain hungariariaren bitartez.

Sueboak deritxonak Galizia ta Portugal aldetan artu eban euren bizilekua. Bandalotarrak, orduko Betika edo gaurko Andaluzia aldean; godoak, barriz, Frantziako Tolosa eta Naparra aldetik asita, beste España zatirik geiena menderatu eban.

Kanpotik, atzeritik etorritako erriok zelan konpondu ziran menderatu zituezan erri eta katolikoakin? Ez ziran etorri ez bakenegiroan, ain zuzen, baiña aurkitu zituezan kristiñau katolikoe-kin ez ziran ibilli geienetan arerio gogorren antzean. Noizik bein, izan ezik. Onetan gogoak, kristiñau etorri zireanak, ain zuzen, erabilli eban eskurik latz eta gogorrena, batez be, Leovigildo erregearen egunetan (569-586), bera errege zala. Errege onek sortua dala esan daiteke godoen erreifua España. Berak

menderatu zituen beste erreñuak eta agintaritza eta errege ize-
na artu. Eta bere erreñua batuago, alkartuago egiteko, mendeko
guztiai bere erlijioa ezarri gura eutsen, katolikoena ez zana, Ni-
zeako Kredoa, barik, Arriotarrena aurtortzen eban erlejiñoa. Ka-
toliko egin jakon bere anai eban Ermenejildo, Andaluzi aldean
agintzen ebana, eta au be menderatu, eta cukan agintaritza ken-
du eta espetxean sartuko dau. Azken baten, orraitio batasunera-
ko bide okerra artu ebala ikusirik, ondorengo izango eban Re-
kaderori katolikoan aldera aldatzea eskatu ei eutson. Alan egin-
go eban Rekaredok, bera katoliko egin eta bere erritar guztiai
euren gotzain eta guzti katoliko egiteko burubidea emon eu-
tsen.

Ori agirian era ospe andiagoz egitearren, Toledon, Kontzi-
liorako deia egin eutsen bai bere gotzain eta andiki guztiai eta
katolikoan gotzain guztiai. Toledon egin zan olan Españar guz-
tien erlijio-batasuna. Non, eta Toledon, noiz eta 589garren ur-
tean, ango Batzar ospetsuan. An izan ziran Euskalerritik gotzain
bi: Momio Kalaorrakoa, eta Liliolo, Iruñekoa.

Orixe da aurten beste bein ospatu nai dana. Orixe da orain
eun urte lenengoz ospatu zana. Españari bake-bide ederra ekarri
eutsan jazoera pozgarría.

Orain eun urteko ospakunde arek liburu eder bat itxi eban
gomutagarri.

Toledoko IIIgarren Kontzilioa euskeraz

Orain eun urteko liburua 376 orrialde dituen liburu ederra
da. *El Concilio III de Toledo... Edición poliglota peninsular*, daroa titu-
lutzat. Europa mustur onetan bizi diran edo bizi izan diran iz-
kuntzatan dakaz Batzar andiko erabagi ta itzaldiak. Lenengo lati-
ñez, izenpetu izan ziran lez, eta gero euskeratik asi ta katalanen,
galiziarren, portugaldarren izkuntzatan. Euskereari, izkuntzarik
zarrenari egokion lekua emon deutsoe. Frantzialdeko gotzain bi
bere an izan ezkeru, frantsczak be bere lekua dau, jazoera andi
aren laburpen eta argitasuntxoá emoteko.

Guztiari sarrera ipinteko itzaurre bi ditu: bata, Granadako Unibertsitateko irakasle batek, F. Javier Simonetek idatzia, eta bestea, Aita Joan Antonio Zugasti Jesuitarena, guztiz CXII orrialde. Kontzilio arek inguru guztira ekarri zituen ondasunak, gure gizaldietaraino zabaldu direanak, argitzen alegindu dira; ain zuzen, orduan lortu zan fede-batasuna ausi ta galtzen asi dan gizaldiraino. Egia esan, bata eta bestea joan dan gizaldiko itzontzikeritan larregitxo sartuta dabiltz. Fede-batasuna betiko ez zala egin aitzuta daragoioe. Andik gizaldi bat igaro orduko, lengo atzerritarrek goitik etorri ziran lez, beste batzuk beko aldetik sartuta batasun ori ausita gelditu zan, eta arerio barriok kanpora botaten joan ziran zortzireun urteak. Toledoko batasuna erdizkatuta, oso larri ipiñi ebela ez al da egia? Eta gero ez euken fede-batasun ori joan den gizaldian arriskuan edo ausirik egoalata, ez euken auzoko frantsezai errua bota bearrik, ez Toledo kontzilioaren urteurrena Frantziako Iraultza andiaren bigarren eun-urtegarrenaren aurrez ipiñi bearrik.

Gaur ez da errez aurkituko jesuitarik Aita Zugastik darabilen berbetea erabiliko dauanik. Orain eun urteko sermolari asko erabilen berbetea erabiltea, antziñako fededunen fede sutua zalakoaren miñez illetak jotca ez dira iñora garoiazan bide zuzenena. Eta gaurko gatxen errua frantsezai botata be ez goaz iñora.

Liburu au aterateko bultzada Granadatik etorri zala dirudi. Granadako gotzai nausiari eskiñita dator eta Granadakoak dira liburuak dakazen arpidedunen, erosleen izenik geienak. Baiña, bestalde, Jesuiten eragiña be izan zala esan geinke liburu orretan. Batez be Bilbo aldekoa, Bilboko *Mensajero* aldizkarikoa. Urteurren orretan egin ziran ospakizunetan, Bilbon egin zan bat dakar andi eta ospe andienetakotzat. Bilbotik gora, Zabalbidean gora egin zan igorea, Jesusen Biotzari gora ta goraka, ikusgarria izan ei zan. Eta Begoñako santutegira eldu ziranean eleizan zortzi arku aurkitu ei zituezan, eta arkuetan latiñez idatzita, urte aretan ospatzen zan urteurrena gogoratuz, Santiago, Rekaredo erregea, Sevillako San Leandro, Ermenejildo, Bernardo de Hoyos eta abarren izenak.

Tamalez, ez dogu an Gure Aita Kardaberazen izenik ikusten. Nork merezi eban geiago, Jesusen Biotzaren sermoia Bilboko San Anton eleizan lenengoz egin eta Aita Hoyosi berari Jesusen Biotzaganako oncraspina erakutsi eutsanak baiño?

Liburu orretan, Kontzilioaren erabagi eta abarren euskerazko itzulpenaz gainera, beste euskerazko lan bat, Pilipe eta Iñazoren arteko alkar-izketazkoa dator. Lenengo Aita Jose Iñazio Aranak jesuitak euskeratua, gipuzkeraz dago; bestea, alkarizketazkoa, bizkaieraz. Onak zazpi orrialde betetan ditu. Joan dan mendean ospatu barri izan ziran edo ospatzeko ziran urteurren batzuk gogoratzen ditu, lenengo: Lutero, Iordano Brunorenak, eta Frantziako Iraultzarena; katolikoaren artekoak, urrango: Santa Teresa, S. Frantzisko, San Agustinenak; eta, Euskalerrian, Mendiburu aitaren, Uxueko Amaren, Larramendiren eta Novia Salzedorenak. Olan asi da, gero alkar-izketaren gaiari sartuz, Toledo-ko III Kontzilioaren oroimena egin eta arren garrantzia azpimarratzeko.

Euskadun ospatsu batzuk, Liburuaren erosle

Euskerari gaurko biziaren artean lenengo lekua emoten eutsan liburu onak ez da bape arritzekoa, gure artean, aurretiaz izena emonda, erosle ospetsu batzuk izan bazituen. Fraileen artean, frantziskotarra eta jesuitak dira geien: Zarautz, Arantzazu eta Foruko frantziskotarrak, eta Durangoko, Orduñako eta Deustuko jesuitak.

Baiña badira fraide ez ziranak, politiko eta abadeen artean, Donostiatik, besteak beste, Agustin Brunet eta Engrazio Aranzadi; Durangotik Jose Joakin Ampuero eta Balbino Garitaonaindia, abade eta euskal-idazlea; Jose Maria Urkijo eta Julio Urkijo, Deustutik; eta Abandotik, Sabino Arana. Azkenengo laurok oso gazte ziran orduan, eta ospetsu egingo ziran laster, politiko eta idazleen sailletan. Antza, euskalzaletasunak eragiñik, egin ziran liburuaren arpedun eta erosle.

Orrexegaitik, ain zuzen, eun urte geroago bizi gareanon aldetik, liburu orretan lan egiten eban guztiai aitamentxoak,

beintzat zor deusegulakoan gagoz Aurtengo ospakizunetan, Toledoko IIIgarren Kontzilioaren amalaugarren urteurreneko ospakizunetan, gure izkuntzak ainbesteko lekurik eta autormenik izan dauanik ez dogu uste.

L. Akesolo

**ESTUDIO
FOTOGRAFICO**

ARGAZKARI

*Ezkontzak - Argazki gaiak saldu - Argazki-aldaketak
Lauki-ertz ipinketa - VIDEO - Plastifikatzeak
Fotokopiak (Txikitzeak)*

***

ZARZEL S.L. VIDEO PROFESIONAL

San Miguel kalcan, 14	Trañabarren, 13 Bloque 1-4
Urrut: 673 0509	Urrut: 681 1009
48340 Amorebieta	48220 Matiena (Abadiano)

JUAN MANUEL SASUATEGIAVISA: 444 3500 - Abonado 868